

Fjällrävens gröna får

I kanten av fjällvärlden, i Jämtland, går fyrtio får i snön. Det är några minusgrader och pälsen är tjock. Päls som till våren ska klippas, spinnas och kardas för att bli mössor och tröjor. Fjällräven tänker nytt, genom att titta på sitt ursprung.

TEXT & FOTO: HÅKAN WIKE

FÅREN NEDANFÖR *Brattlandsgården* är skeptiska till nya bekantskaper. Men *Natasha Skott*, som driver gården tillsammans med sin man *Mats*, tillhör flocken och snart står en skock nyfikna får runtomkring henne. Hon kör ner fingrarna i den tjocka ullen och kliar en kelsjuk tacka. Även tioåriga dottern *Ayelén* är bekant och får klappa ett par nyfikna lamm.

– Vi har Jämtlandsfår här, den enda färrasen i *Sverige* som ger en så finfibrig ull och djuren är förstås anpassade för att leva ute i det vintriga landskapet, berättar *Natasha Skott*. Jag gillar verkligen får, det är härliga och vänliga djur som passar bra in på gården.

Rasen är utvald för att ge bästa tänkbara ull och de lurviga fåren är den viktiga grunden i ett samarbete där *Brattlandsgården* och *Fjällräven* tillsammans undersöker möjligheterna att få till en hållbar produktion av ull och ullplagg i Sverige igen. Längre bakåt i historien gav egna får ull som bearbetades och blev till garn och plagg redan på

gården, eller i samarbete lokalt i byn. Gär det att applicera den lokala kedjan i tanken, men i något större skala idag? Blir produkterna bra med svensk ull? Är det tillräckligt ekonomiskt för alla parter? Är det bättre för miljön? Frågorna är fortfarande många, men några av de ursprungliga frågetecknen har rätats ut.

Ull - inte kött

Idén till den gemensamma ullprocessen grodde utifrån ett samtal om varför tonvis med svensk ull kasseras. Färbönderna i Sverige fokuserar nämligen främst på köttproduktion. *Martin Axelhed*, Fjällrävens vd, och *Natasha Skott* vill vända på perspektivet och se ullen som den huvudsakliga resursen. En resurs som inte slutar med slakt utan cirkulerar vidare, helt naturligt, där varje djur producerar ull i flera år.

– Vi har de senaste åren lyckats kontrollera och garantera hela kedjan för etiskt producerat dun, berättar *Martin Axelhed*. Vi vill hitta liknande lösningar för materialet ull. Vi vet att det går att producera hållbart, men vi ser också att det går att göra mer än så.

Samarbetet i *Jämtland* vill gå några steg längre och se till att fåren under sina liv även bidrar till en bättre miljö globalt. Fjällräven tar alltid ansvar för att förbättra villkor för djur, natur och människor, men genom att titta ännu längre ner i materialkedjan så kan djur som betar markerna aktivt bidra till bättre miljö.

– Fåren betar på markerna runt gården, och vallas runt på flera betesområden i närheten, förklarar *Natasha Skott*. På så vis blir det ett helt naturligt kretslopp som ger vegetationen ett starkare rotsystem som också är en bättre koldioxidförbrukare.

Betesmarkerna får vila i perioder för att återhämta sig och sedan återigen ge bra näringsriktigt bete till fåren.

Lokal kedja

Eftersom fåren går fritt och betar markerna behövs heller inte spannmål skördas som foder, vilket i sin tur minskar behovet av maskiner och fossila bränslen till nästan noll.

– Vi arbetar efter ett förhållningssätt som kallas *holistic management*, där alla beslut och delar av gården ska passa in i en större helhet, förklarar *Natasha Skott*. Vår helhet i det stora perspektivet är bättre miljö och ett bättre klimat. Arealer och vatten har vi gott om här, betesmark och öppna ängar är resurser som växer igen om vi inte använder dem.

Fortsättningen på kedjan, efter att fåren klippts, ska förhoppningsvis hittas

Natasha Skott, Mats Skott, Martin Axelhed och hunden Vilda

i närområdet. Tvätteri, spinnerier och efterbehandling av ullen bör finnas inom rimligt avstånd till dem som sedan ska sticka produkterna. Förhoppningen är att återigen få upp ögonen för svensk ull genom att bistå företagen med investeringar och garantera en viss mängd produktion. En hjälp som förhoppningsvis ska få fart på branschen och efterfrågan igen.

– Vi vill lyfta fram enklare, mer naturliga produktionskedjor som minskar transporter och reducerar påverkan på miljön, förklarar *Christiane Dolva*, hållbarhetsansvarig på Fjällräven. Vi vill verkligen göra allt vi kan för att bevara jorden som vårt basläger, en plats där vi har kvar viktiga naturvärden och oförstörd natur.

Samlar kunskap

Helhetsperspektiv och ursprung är viktigt

för alla parter i processen. Fjällrävens historia sträcker sig tillbaka till 1960-talet och grundaren *Ake Nordins* garage i *Örnsköldsvik*. Åkes envisa entreprenörsanda och hantverkskunnande skapade revolutionerande produkter för ett halvsekel sedan. Det arvet har också påverkat beslutet om att titta närmare på en ullproduktion i Sverige igen.

För att veta måste man testa, i verkligheten. Det var också Åkes sätt att göra ännu bättre friluftsprodukter.

– Vi börjar med vår hemmaplan, i liten skala, för att det ligger närmast vår produktionsavdelning och vårt ursprung, förklarar *Christiane Dolva Törnberg*. Vi vet inte riktigt om vi kommer få ihop alla bitar än, men helt säkert är att vi kan använda våra kunskaper och det vi lär oss från Brattlandsgården på andra produktioner i framtiden.

Brattlandsgården har funnits sedan 1897

och håller tack vare samarbetet åter på att bli en fjällgård med egna djur. Markerna och hagarna kommer till nytta igen. Här finns även höns, ankor, grisar för husbehov; en brokig mix som tillsammans bidrar till en mångfald utan fokus på enkelriktad storskalighet. Hållbart nyttjande av vad gården kan erbjuda är viktigast. I *Åredalen* finns ett antal liknande gårdar och goda möjligheter att flera återigen kan hålla sig med ullproducerande får om ullprocessen visar sig möjlig att genomföra i lite större skala.

Som förr, fast nu. Och lite bättre.